

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ / ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ημερομηνία: Σάββατο 7 Ιανουαρίου 2017
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ

B1. Και όμως είναι εύκολο σε όλους να κατανοήσουν αυτό, ότι δηλαδή ήταν υποχρεωτικό στους φυλάρχους να τιμωρούνται οι ίδιοι, αν δεν αποκάλυπταν αυτούς που είχαν εισπράξει τη χρηματική προκαταβολή. Επομένως, πολύ πιο δίκαια θα μπορούσατε να πιστεύετε σ' εκείνους τους καταλόγους (των φυλάρχων) παρά σ' αυτές (τις ξύλινες πινακίδες) γιατί από αυτές ήταν εύκολο, σε όποιον ήθελε, να σβηστεί το όνομά του, ενώ σε εκείνους ήταν υποχρεωτικό να αναφερθούν από τους φυλάρχους εκείνοι που υπηρέτησαν ως ιππείς. Επιπλέον, κύριοι βουλευτές, αν πράγματι υπηρέτησα ως ιππέας, δεν θα το αρνιόμουν σαν να είχα διαπράξει κάτι φοβερό, αλλά θα είχα την αξίωση να εγκριθεί η εκλογή μου ως βουλευτή, αν αποδείκνυα ότι κανείς από τους συμπολίτες μου δεν έχει κακοποιηθεί από μένα. Και βλέπω ότι και εσείς έχετε αυτή τη γνώμη και ότι πολλοί από εκείνους που τότε υπηρέτησαν ως ιππείς είναι (τώρα) βουλευτές και ότι πολλοί από αυτούς έχουν εκλεγεί (τώρα) στρατηγοί και ίππαρχοι. Επομένως, να θεωρείτε ότι κάνω αυτή την απολογία για τίποτα άλλο, παρά γιατί τόλμησα ολοφάνερα (οι κατηγοροί) να πουν ψέματα εναντίον μου. Ανέβα λοιπόν στο βήμα και κατάθεσε ως μάρτυρας για μένα.

B2 α) Η άποψη που εκφράζει στην παράγραφο 8 ο Μαντίθεος είναι πως, στην περίπτωση που είχε υπηρετήσει στο ιππικό την περίοδο των τριάκοντα, όπως τον κατηγορούν, δεν θα το αρνιόταν, γιατί αυτό το γεγονός από μόνο του δεν δηλώνει κάτι κακό για τον ίδιο («οὐκ ἂν ἦ ... πεποηκώς»). Θα ήταν κακό, αν με τις πράξεις του είχε βλάψει κάποιον συμπολίτη του, κάτι όμως που δεν ισχύει και αποδεικνύεται πολύ εύκολα («οὐδείς ... πέπονθε»). Πράγματι, αρκετοί από τους ιππείς εκείνης της περιόδου είχαν συνεργαστεί με τους Τριάκοντα στις ανομίες τους και στις ακρότητές τους εις βάρος πάρα πολλών πολιτών. Είναι προφανές όμως ότι υπήρχαν ανάμεσά τους και αρκετοί που δεν

προκάλεσαν με την συμπεριφορά τους («πολλούς μὲν ... βουλευόντας, πολλούς ... στρατηγούς και ἰπάρχους κεχειροτονημένους»).

- β) Το επιχείρημα αυτό εκφράζεται υποθετικά («εἴπερ ἴππευσα», «ἀποδείξας»), δηλαδή με μια υποθετική πρόταση και μια υποθετική μετοχή, αλλά είναι πολύ εύστοχο, στηριζόμενο στην εκλογή πολλών από τους παρόντες βουλευτές όχι μόνο στο αξίωμα αυτό αλλά και στα ακόμα πιο σημαντικά αξιώματα του στρατηγού και του ἰπάρχου, παρόλο που υπηρέτησαν στο ἰπικό επί των Τριάκοντα, επειδή προφανώς η πόλη έκρινε ότι δεν είχαν βλάψει κανέναν συμπολίτη τους. Επιδιοκιμάζοντας την εκλογή τους, επιδιώκει να κερδίσει τη συμπάθειά τους και μια ανάλογη ευνοϊκή και δίκαιη προς αυτόν απόφαση. Θα ήταν άδικο να τον «τιμωρήσουν» για την υποτιθέμενη θητεία του στο ἰπικό την περίοδο των Τριάκοντα, τη στιγμή που, για τη δική τους εκλογή, δεν ελήφθη αρνητικά υπόψη η δική τους αποδεδειγμένη θητεία στο ἰπικό την ίδια περίοδο.

B3. *ἦθος Μαντίθεου:* Με απλότητα και αυτοπεποίθηση ανατρέπει τις κατηγορίες σε βάρος του. Δεν παρακαλεί τους δικαστές, αφού είναι σίγουρος για την αθώωσή του. Δηλώνει με πειστήρια αμέτοχος σε όσα του προσάπτουν, δεν κολακεύει, αλλά με το υποθετικό επιχείρημα «κι αν ακόμη είχα υπηρετήσει ως ἰπέας, θα το ομολογούσα και θα αξίωνα την εκλογή μου, όπως και τώρα, γιατί δεν θα ήταν κακό, αν δεν είχα βλάψει κάποιον από τους πολίτες» («εἴπερ ἴππευσα ... δοκιμάζεσθαι»), υπερασπίζεται τους ἰπέεις που δεν είχαν βλάψει κανέναν, όπως ακριβώς και ο ίδιος, και είχαν λάβει ανώτατα αξιώματα. Ο ίδιος πάντως θεωρεί ότι έχει αποδείξει επαρκώς πως δεν ήταν ἰπέας. Τα ρητορικά τεχνάσματα του Λυσία στον λόγο του Μαντίθεου αποδεικνύουν την αθώτητα και το χρηστό ἦθος του. Είναι ἄνθρωπος ἔντιμος, ειλικρινής, πατριώτης, θέλει να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην πόλη από το αξίωμα του βουλευτού.

ἦθος αντιπάλων: Οι αντίπαλοι παρουσιάζονται συκοφάντες, καιροσκόποι, ἰδιοτελείς. Ο μοναδικός λόγος της απολογίας του, όπως αναφέρει, δεν είναι η ίδια η κατηγορία αλλά ο έλεγχος της ψευδολογίας των αντιπάλων («ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταγεύσασθαι»). Με το επίρρημα «περιφανῶς» τονίζει το μέγεθος της αναξιοπιστίας τους, γιατί, εφόσον ψεύδονται τόσο φανερά, δεν βλέπουν μόνο εκείνον, αλλά υποτιμούν και τη Βουλή την οποία παραπλανούν εν γνώσει τους.

- B4.**
- α. Λάθος, η Σικελία
  - β. Σωστό
  - γ. Σωστό

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.ΑΡΛ2Α(α)

- δ. Σωστό
- ε. Λάθος, ο Ισοκράτης
- στ. Σωστό
- ζ. Σωστό
- η. Λάθος, ονομάζεται προοίμιο
- θ. Λάθος, στις άτεχνες
- ι. Σωστό

B5α. δέος: *δεινόν*, φανάρι: *περιφανῶς*, λαθροχειρία: *κεχειροτονημένους*, χρήση: *χρωμένους*, βάθρο: *ἀνάβηθι*

B5β. γνώση/γνώμη, ποιητικός, πένθος/πάθος, ηγέτης, (δια)μαρτυρία

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Δ1α. Νομίζω λοιπόν ότι όλοι θα ήταν δυνατό να ομολογήσουν ότι οι νόμοι είναι αίτιοι των περισσότερων και των σπουδαιότερων αγαθών για τη ζωή των ανθρώπων. Αλλά η χρησιμοποίησή τους έχει εκ φύσεως προορισμό να ωφελεί μόνο ως προς αυτό, δηλαδή στις σχέσεις μας με την πόλη και τα ιδιωτικά συμφωνητικά τα οποία συνάπτονται μεταξύ μας. Εάν όμως δείχνετε εμπιστοσύνη στα λόγια μου, θα διοικούσατε ολόκληρη την Ελλάδα καλά και δίκαια και προς το συμφέρον της πόλης. Πρέπει δε οι συνετοί άνθρωποι να ασχολούνται σοβαρά και με τα δύο αυτά, αλλά από αυτά τα δύο να προτιμούν το σπουδαιότερο κι αυτό που έχει μεγαλύτερη αξία, έπειτα να γνωρίζουν κι εκείνο, ότι δηλαδή αναρίθμητοι και από τους άλλους Έλληνες και από τους βαρβάρους έχουν γίνει ικανοί να νομοθετήσουν, αλλά λίγοι θα μπορούσαν να μιλήσουν επάξια για τα συμφέροντα της πόλης και της Ελλάδας.

Δ1β. Ο Ισοκράτης ισχυρίζεται ότι με τις συμβουλές του επιτελεί ανώτερο έργο, ακόμα κι από το έργο των νομοθετών. Η υπεροχή του συμβουλευτικού του λόγου έγκειται στο γεγονός ότι ο ρήτορας μιλά όχι μόνο για το συμφέρον της πόλης του, αλλά και για το συμφέρον όλης της Ελλάδας, σε αντίθεση με τους νομοθέτες που περιορίζονται στην ωφέλεια μιας συγκεκριμένης πόλης. Οι συμβουλές που παρέχονται στους πολίτες μέσα από τον συμβουλευτικό του λόγο έχουν στόχο να προτρέψουν ή να αποτρέψουν το λαό, προκειμένου να επιτευχθεί το δημόσιο συμφέρον ή να αποφευχθούν πιθανά πολιτικά σφάλματα. Η στάση που θα διαμόρφωναν τελικά οι πολίτες στο μέλλον, λαμβάνοντας αποφάσεις με βάση τον πολιτικό λόγο του, θα επηρέαζε όχι μόνο τα στενά όρια της πόλης που ζούσαν αλλά και ολόκληρη την Ελλάδα.

Δ2α. *ὀμολογήσαι:* ὀμολογήσατε

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.AΡΛ2Α(α)

εἶναι: ἔσται
πειθοισθε: πεισθῆς
προτιμᾶν: προτιμώντων/προτιμάωσαν
γεγόνασιν: γένοιτο

Δ2β. μεγίστων: τοῖς μείζουσι(ν)
χρήσις: τὴν χρήσιν
τοῖς ἑμοῖς: τοῖς ἡμετέροις
ταῦτα: αὕτη
ἀξίως: ἀξιώτερον

Δ3α. εἶναι: αντικείμενο στο «ἂν ὁμολογήσαι», ειδικό απαρέμφατο (υποκ.: τοὺς νόμους – ετεροπροσωπία)
τοῖς λόγοις: αντικείμενο στο ρ. «πειθοισθε» (ευπείθειας σημαντικό)
ὄλην: (ομοιόπτωτος ονοματικός) κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «τὴν Ἑλλάδα»
τοὺς ἔχοντας: επιθετική μετοχή ὡς υποκείμενο στο απαρέμφατο «σπουδάσειν» (αναγκαστική ετεροπροσωπία λόγω ἀπρόσωπης σύνταξης)
τῶν βαρβάρων: (ετεροπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ὡς) γενική διαιρετική στο «μυρίοι»

Δ3β. «εἰ δὲ τοῖς λόγοις πειθοισθε τοῖς ἑμοῖς, ὄλην τὴν Ἑλλάδα καλῶς ἂν διοικοῖτε καὶ δικαίως καὶ τῇ πᾶσι συμφερόντως»

Αναγνώριση:

Υπόθεση: εἰ... πειθοισθε... ἑμοῖς (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: ὄλην... ἂν διοικοῖτε... συμφερόντως (δυνητική ευκτική)

Εἶδος: ἀπλή σκέψη του λέγοντος

Προσδοκώμενο:

Υπόθεση: ἔαν δὲ τοῖς λόγοις πειθησθε τοῖς ἑμοῖς

Απόδοση: ὄλην τὴν Ἑλλάδα καλῶς διοικήσετε/ἂν διοικοῖτε... συμφερόντως.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Για το αδίδακτο κείμενο αξιοποιήθηκαν:

α) Ακαδημία Αθηνών, Ελληνική Βιβλιοθήκη, Ισοκράτους Λόγοι, Ι. Συκουτρή

β) Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσης, Ι. Σταματάκου

γ) Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας, ALBIN LESKY

δ) Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, Α΄ Λυκείου, ΜΙΧ.Χ.ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Α΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.ΑΡΛ2Α(α)

ε) ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Α, Β, Γ ΛΥΚΕΙΟΥ, Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ
στ) Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, Πολυξένη Μπίλλα

ΗΡΑΚΛΕΙΗΣ Α. ΖΩΓΡΑΦΩΝ
ΞΑΝΘΗ